Kurilla Annamária
A Kárpát-medence és Dél-Európa kapcsolata

(Pap Norbert: Magyarország a Balkán és a Mediterráneum vonzásában)

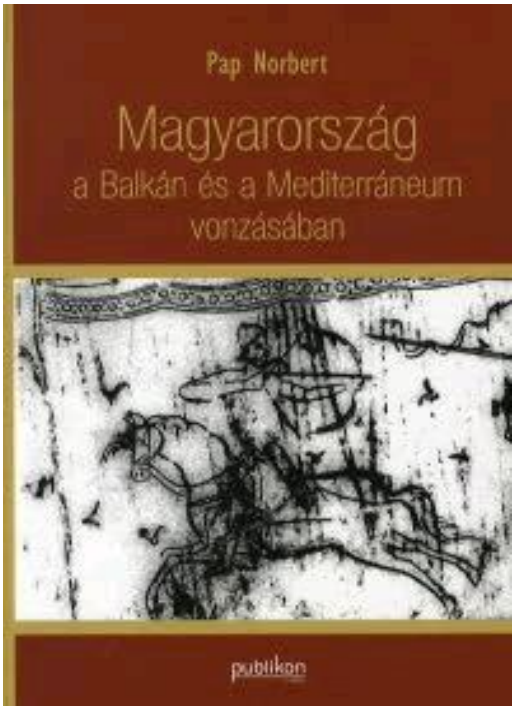

Pap Norbert 2009 májusában védte meg nagydoktori téziseit a Magyar Tudományos Akadémián. Ennek a sokrétű és szerteágazó disszertációnak a kötetbe rendezése a *Magyarország a Balkán és a Mediterráneum vonzásában* című most megjelent könyv. A szerző évek óta tanulmányozza a térséget, több alkalommal bejárta azt, követi az ottani változásokat, széleskörű rálátása van a térség problémáira. Korábban már számos könyvet, tudományos cikket és elemzést írt a térségben zajló folyamatokról, azonban most először jelennek meg eredményei ebben a formában.

A kötet több, mint háromszáz oldalon vizsgálja a balkáni és a mediterrán térséget, valamint azok Magyarországhoz fűződő viszonyát. A könyv szerkezete jól átgondolt, a földrajzi alapfogalmak tisztázásától jutunk el Pécs stratégiai szerepköréig. A szerző hatalmas területet „jár be", jóval túllépve egy földrajzi elemzés korlátait, mindazonáltal nem érzi feladatának, hogy széleskörű regionális elemzést nyújtson a térségről, inkább azokat a folyamatokat elemzi, amelyek hazánkra is befolyással voltak, vannak, lesznek. Úgy tárul elénk részleteiben is a térség viszonyrendszere, mintha hagymahéjakat húznánk le. Érinti a tágabb értelemben vett dél-európai térséget, a Mediterráneumot, a Balkánt, míg eljut Magyarországhoz, azon belül szűk pátriájához, Pécshez.

A szerző már az előszóban tisztázza, hogy mit tekint saját földrajzának, miben látja a jövőt. Kijelenti, hogy leginkább az „oknyomozó földrajz" kategóriájába sorolja művét, amelyben nem egyszer a kritikai hang is erősen megjelenik. A bevezetőt követően néhány alapfogalmat tisztáz a szerző, kiemeli a földrajzi tér legfontosabb sajátosságait, majd elemzi a politika és a földrajzi tér viszonyrendszerét, ezáltal összeköti a két tudományterületet és meghatározza saját mozgásterét. A harmadik fejezetben a Balkán, Dél-Európa és a Mediterráneum területi kategóriáinak érték- és strukturális tartalmáról értekezik. A rész legfontosabb hozadéka, hogy megismerhetjük azokat a térképző faktorokat, amelyek meghatározzák a vizsgált terület külső, belső határait, valamint az ott megjelenő törésvonalakat.

A negyedik fejezet a dél-európai államok és Kis-Ázsia gazdaság- és politikai földrajzi sajátosságaival foglalkozik. A szerző nem törekszik arra, hogy teljes regionális földrajzi képet nyújtson a térség országairól, sokkal inkább a politikai földrajzi elemzés dominál ebben a részben is.

Az ötödik fejezetben a magyar földrajztudomány Dél-Európával kapcsolatos kutatásaival ismerkedhetünk meg, míg a hatodik Magyarország külkapcsolatainak politikai- és gazdaságföldrajzi jellegét mutatja be. Ebben a két szakaszban esik szó először Magyarországról, va-

lamint hazánk Dél-Európához fűződő viszonyáról. *A magyar gazdasági, politikai és kulturális kapcsolatok a dél-európai térséggel* című hetedik fejezet olyannyira szervesen kapcsolódik az azt megelőzőhöz, hogy talán nem is lett volna fontos kettéválasztani őket.

A kötet leghosszabb része a nyolcadik fejezet, amelyben a magyar–olasz viszonyt és a délnyugati korridor sajátosságait ismerteti a szerző. Mindez nem meglepő annak ismeretében, hogy kutatásaiban és érdeklődési körében mekkora szerepet játszik Olaszország. Az itáliai társadalom-, gazdaság- és politika földrajzi elemzésétől eljutunk a dél-dunántúli és olasz gazdasági kapcsolatok bemutatásáig. Mindezt tesszük úgy, hogy közben bepillantást nyerünk a magyar–olasz kapcsolatok változó jellegébe. Képet kapunk arról is, hogy a magyar és olasz tankönyvek milyen szemléletet tükröznek, amelyet egy mentális térképezési vizsgálattal is megalapoz a szerző.

A kilencedik fejezet Pécs stratégiai jelentőségéről, illetve a délnyugati kapcsolati irány lehetséges dimenzióiról nyújt rendkívül összetett képet. Ez a rész ugyan nem a leghosszabb, napjaink folyamatait tekintve azonban minden bizonnyal a legfontosabb. Pécs számára a 2010-es év minden kétséget kizáróan kiemelkedő jelentőséggel bír. Az viszont, hogy Európa Kulturális Fővárosa lehet, kötelezettségekkel jár és a jövőre nézve is feladatok elé állítja a várost. Magyarországnak pedig 2011-ben, az EU soros elnökeként szembe kell néznie azzal a ténnyel, hogy a balkáni térség szomszédjaként állást kell foglalnia, és lépéseket kell tennie a délkelet-európai államok Európai Unióhoz való csatlakozásának ügyében. Ebben Pécsnek, mint a Balkán kapujának, stratégiai jelentősége lehet.

Pap Norbert munkája hiánypótló mű mind a Mediterráneum, mind a Balkán kutatásának területén. A kötet egyik fontos tudományos hozadéka az a közel húsz oldalas szakirodalom-lista, amelyet a szerző nem csak lajstromba vesz, hanem szervesen beépít munkájába, alátámasztja vele kijelentéseit, megalapozza velük véleményét.

A könyv nyelvezete, stílusa választékos, a benne szereplő ábrák színvonala viszont igencsak változó. Egyes ábrák, térképek nagyon szépen kivitelezettek, láthatóan új szerkesztésűek (pl. 220. p.), azonban néhányra ráfért volna ha „leporolják” (pl. 180.p.). Az illusztráció változó nívójától eltekintve azonban kijelenthetjük, hogy az ábraanyag jól kiegészíti a törzsszöveget és alátámasztja a leírtakat. A kötet nyomdai kivitelezése is rendkívül igényes. A borító színválasztásában visszaköszön a szerző által alapított Kelet-Mediterrán és Balkán Tanulmányok Központjának színvilága, a hátrafelé nyilazó, magyar lovast ábrázoló kép pedig sajátos módon sejteti a kötet tartalmát, azaz a Kárpát-medence és Dél-Európa kapcsolatát.

A *Magyarország a Balkán és a Mediterráneum vonzásában* című kötet hosszú évek óta folyó munka összegzése. A szerző jó érzékkel nyúlt egy olyan témához több, mint egy évtizeddel ezelőtt, amely ma vált igazán időszerűvé. Azon túl, hogy tudományos igényességgel írt kötetről van szó, aktuálpolitikai szempontból is nagy jelentőséggel bíró könyvet vehet kezébe az olvasó. Ahhoz, hogy megfelelően reagálhassunk a jelen kor kihívásaira meg kell, hogy értsük Magyarország Dél-Európához fűződő viszonyát, szembe kell néznünk hazánk nagytérségi pozíciójából következő feladataival, ehhez pedig elengedhetetlen, hogy feltárjuk a térségben lejátszódó folyamatokat. Ehhez nyújt kiváló segítséget, stabil alapot Pap Norbert könyve.

(Pap Norbert: Magyarország a Balkán és a Mediterráneum vonzásában. Publikon Kiadó, Pécs, 320 p. ISBN: 6155001062)